

Проскурякова Н.А.

студент 1 курсу магістратури

2 групи Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ У МИТНІЙ СФЕРІ

Анотація: у статті досліджується сучасна проблема запобігання корупції у митній сфері України. Автор пропонує конкретні заходи протидії корупції, що мають часто превентивний та системний характер. Здійснено аналіз ролі кримінологічного контролю у сфері боротьби із корупцією. Запропоновано зменшити коло суб'єктів такого контролю задля відсутності дублювання повноважень та розтрати ресурсів.

Ключові слова: корупція, митні органи, митна декларація, СБУ, податкова декларація, зловживання, рух товарів.

Анотация: в статье исследуется современная проблема предотвращения коррупции в таможенной системе Украины. Автор предлагает конкретные меры противодействия коррупции, которые имеют часто превентивный и системный характер. Предложено уменьшить круг субъектов такого контроля для отсутствия дублирования полномочий и растраты ресурсов.

Ключевые слова: коррупция, таможенные органы, таможенная декларация, СБУ, налоговая декларация, злоупотребление, движение товаров.

Summary: the article examines the current problem of preventing corruption in the customs sphere of Ukraine. The author offers specific anti-corruption measures; they are often preventive and systemic in nature. The role of criminological control in the fighting against corruption has been analysed. It is proposed to reduce the circle of subjects of such control in order to avoid overlapping responsibilities and waste of resources.

Keywords: corruption, customs authorities, customs declaration, SSU(Security Service of Ukraine), tax return, abuse, turnover.

Однією з найгостріших загроз національній безпеці України стала корупція, що стабільно набирає обертів у масштабах поширення. Це підтверджується також результатом дослідження Індексу сприйняття корупції, що проводиться щорічно міжнародною неурядовою організацією Transparency International, де Україна займає 120 місце серед 180 держав світу. Головним фактором стримування антикорупційної боротьби являється брак політичної волі. Таким чином, для стабільності соціально-економічного становища у суспільстві митниця відіграє чи не ключову роль, адже прямо впливає на стан бізнесу та можливість входження інвестицій в Україну.

Корупція у митній сфері впливає зокрема на рентабельність і прибутковість зовнішньої торгівлі та спричиняє привласнення частини потенційного доходу

держави. На думку Головкина Б.М., у результаті формується конфлікт прихованих комерційних інтересів влади, великого бізнесу і криміналу, що породжує боротьбу за панівне становище, розподіл та перерозподіл доходів [1, с. 219]. Великий бізнес завжди веде свою діяльність пов'язану із кордоном та має справу із такими проблемами митної сфери як незаконний обіг товарів, митне шахрайство й контрабанда. Все це кваліфікується як корупційна діяльність митних органів, що супроводжується формуванням тіньової економіки в Україні. Зокрема, за даними Асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів (АССА) обсяг «тіньової» економіки в Україні становить 1,1 трлн грн або 45,1 % від внутрішнього валового продукту [2 с. 2]. Причинами прогресування корупційної складової діяльності митниці є недосконалість митного законодавства, високі тарифні ставки мита, закритість роботи митниць, штучне створення бюрократичних перешкод при проходженні митних процедур, надмірний фізичний контакт інспектора з декларантом, низький рівень сервісу, застарілість програмного забезпечення [3, с. 19]. Практика корупції у митній сфері має широкий різновид дій від хабарництва до лобізму які мають місце у діях обох сторін митного процесу. Загалом можна визначити інтегрованість корупції у митній справі у систему державного управління та національну економіку загалом.

Здійснювати дослідження корупції у митній сфері можна шляхом прямих та непрямих методів. Прямий метод безпосередньо стосується статистики, що формується шляхом соціологічного опитування населення щодо корумпованості митних органів та її видів. Непрямий метод здійснюється шляхом вимірювання рівня корупції у митній сфері включаючи рейтингові показники оцінювання національної економіки, легкості ведення бізнесу та інші [3, с. 22]. На основі цих методів можна виділити популярні схеми вчинення корупційних діянь. Серед них Головкин Б. М. виділяє наступні: 1) імпорт чи експорт таких товарів як тютюнові вироби, комп'ютерна техніка і автомобілі з іноземною реєстрацією, що створюють більшість масиву нелегального митного трансферу в Україні; 2) ті ж самі дії, вчинені фізичними особами, однак без митного оформлення, тобто поза митним органом, а також зловживання правом повернення податку на додану вартість «TAX FREE»; 3) імпорт автомобілів юридичними особами з ціллі використання у господарській діяльності, що далі використовується у побутових цілях фізичними особами за плату, адже таким чином уникають оподаткування, оскільки подібні операції звільнені від останнього.

Проблемними аспектами корупції у митних органах являється перш за все службова недбалість у митних правопорушеннях та контрабанді, що водночас поєднується із приховуванням корупційних діянь службових осіб. Ключовим фактором явищ корупції є службове становище, яке використовують із перевищенням повноважень [4, с. 287]. Заходи протидії корупції у митній сфері мають мати комплексний характер та бути націленими на попередження виникнення корупції, зменшення чи ліквідацію її чинників. Основними напрямками можуть бути: 1) законодавчий, що полягає у виключенні нечітких положень та прогалин у митному законодавстві, що сприяє неоднозначному тлумаченню митними органами; 2) технологічний, що має базуватися на створенні автоматизованих митних процедур з усе меншим людським чинником. Це також

можливо за допомогою принципу ротації кадрів, тобто склад груп на митних органах щорічно змінюється з дотриманням кількісного співвідношення представників різних структурних підрозділів; 3) операційний, що ґрунтується на правовій визначеності в узагальненому застосуванні законодавчих норм митними органами; 4) організаційний, тобто у впровадженні антикорупційного менеджменту, що полягає у формуванні стратегій у митних органах, зокрема щодо впровадження принципів кодексу корпоративної етики, проведення аудиту, антикорупційних експертиз, та систем врегулювання конфлікту інтересів [5, с. 63].

Важливим є кримінологічний напрям боротьби із станом корупції, що виявляється у діяльності правоохоронних органів із виявлення детермінантів корупційної злочинності, їх усунення, ослаблення, нейтралізації, а також попередження виникнення нових [6, с. 123-124]. Однак повноваження СБУ у сфері боротьби із корупцією є спірними та на рекомендацію Transparency International Ukraine, мають бути зняті із компетенції СБУ, адже це сприятиме звільненню кадрових та інших ресурсів СБУ для ефективної боротьби із загрозами національній безпеці та підвищить ефективність контррозвідки у боротьбі з тероризмом. Крім того це усуне дублювання функцій з іншими правоохоронними органами.

Отже, боротьба з корупцією у митній сфері має комплексний характер застосування економічних, законодавчих, політичних, адміністративних та фіскальних засобів, що повинно сприяти веденню бізнесу та стану контрольованості державою на рівні електронного декларування та ефективного оподаткування.

Список використаних джерел:

1. Головін Б. М. Тінюва зовнішня торгівля і корупція на митницях / Б. М. Головін // Проблеми законності. - 2017. - Вип. 139. - С. 218-230.
2. Следзь С. Черепашими темпами. Дзеркало тижня. Україна. № 40 (28 жовтня – 3 листопада 2017 р.). URL: https://zn.ua/business/cherepashimi-tempami-264304_.html (дата звернення: 10.11.2017).
3. Головін Б. М. Стан корупції в митній справі / Б. М. Головін // Світ без корупції: міф чи реальність? : матеріали дискус. панел. Першого Харків. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3–6 жовт. 2017 р.). – Харків, 2017. – С. 19–25.
4. Головін Б. М. Поняття корупційної злочинності в митній сфері / Б. М. Головін // Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). До 20-річчя Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 170-річчя Одес. шк. права : у 2 т. – Одеса, 2017. – Т. 2. – С. 285–287.
5. Головін Б. М. Антикорупційний менеджмент у митній справі / Б. М. Головін // Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі : зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Фіскальна політика в Україні в кримінально-правовому вимірі», 26 квіт. 2016 р. – Вінниця, 2016. – С. 60–65.
6. Шемякін О. В. Протидія і запобігання корупційним злочинам у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2013. 242 с.

Науковий керівник – докт. юрид. наук, проф. Б. М. Головін

Наукове видання

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головіна*

*Матеріали друкуються в авторській науковій
та літературній редакції*

Відповідальний за випуск *Б. М. Головін*

Оригінал-макет виготовлено на кафедрі кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77, ауд. 89)

Підписано до друку з оригінал-макета 28.11.2019.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 16,92. Ум. друк. арк. 13,49. Вид. № 2348.
Тираж 60 прим.

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
вул. Чернишевська, 80а, Харків, 61002, Україна
Сайт: www.pravo-izdat.com.ua
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції — серія ДК № 4219 від 01.12.2011 р.

Виготовлено у друкарні ФОП Дуюнова Т. В.
Тел. (057) 717-28-80

**Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Кафедра кримінології та кримінально-виконавчого права**

**Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України**

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ І КОРУПЦІЇ

**Матеріали XIX Всеукраїнської наукової конференції
з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених**

(м. Харків, 2 грудня 2019 р.)

**За загальною редакцією
професора *А. П. Гетьмана* і професора *Б. М. Головкина***

**Харків
«Право»
2019**

УДК 343.9.02:328.185
П83

Редакційна колегія:
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман;
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Ткачова;
канд. юрид. наук, доц. О. В. Таволжанський;
зав. лабораторії Ю. Г. Бойко

Протидія організованій злочинності і корупції : матеріали XIX Все-
П83 укр. наук. конф. з кримінології для студентів, аспірантів та молодих
вчених (м. Харків, 2 груд. 2019 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана і Б. М. Го-
ловкіна. – Харків : Право, 2019. – 232 с.

ISBN 978-966-937-837-8

ISBN 978-966-937-837-8

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2019
© НДІ вивчення проблем злочинності іме-
ні академіка В. В. Сташиса Національної
академії правових наук України, 2019
© Оформлення. Видавництво «Право», 2019